

PROJEKAT "ZAJEDNO DO NAPRETKA"

Izveštaj upitnika za mlade do 35 godina

Izveštaj se piše za potrebe Udruženja mladih sa hendikepom Nikšić preko koga se realizuje projekat "Zajedno do napretka". Uz okviru projekta, između ostalog, sprovedeno je istraživanje u kojem su direktna ciljna grupa bili mladi sa invaliditetom starosti do 35 godina (djeca predškolskog uzrasta, osnovci, srednjoškolci, studenti, osobe koje nijesu u procesu obrazovanja, zaposleni, nezaposleni) u Nikšiću.

Ovim istraživanjem obuhvaćeno je 23 mlade osobe sa invaliditetom uzrasta od 12 do 35 godina, koji se nalaze u procesu obrazovanja, bilo da se radi o srednjim školama ili fakultetskom obrazovanju, kao i osobe koje se ne nalaze u procesu obrazovanja, zaposlene i osobe koje traže posao, sa jedne strane i 86 roditelja djece sa invaliditetom kao indirektna grupacije određene projektom.

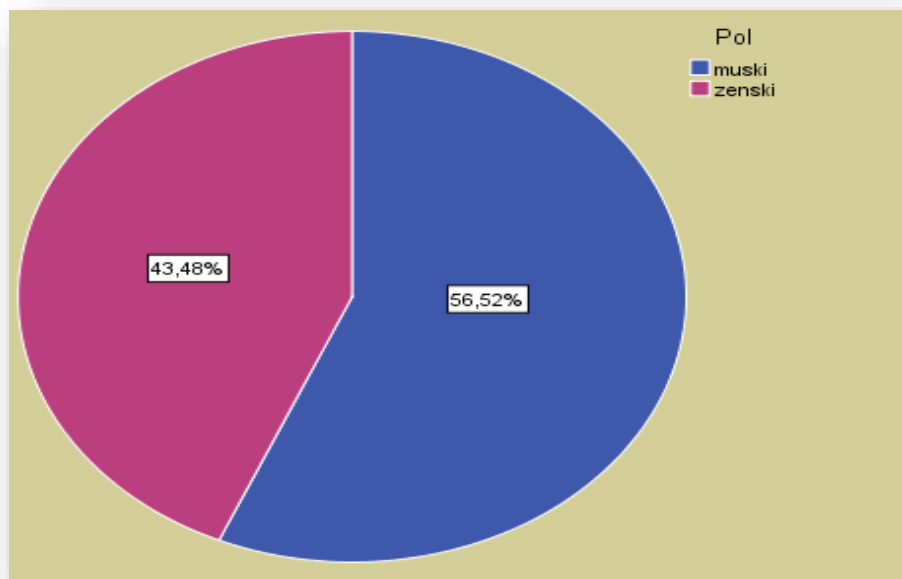
Istraživanje je urađeno tako što je podijeljeno u dvije vrste upitnika, jednu koja se odnosi na mlade sa invaliditetom do 35 godina starosti i drugu koja se odnosi na roditelje djece sa invaliditetom. Upitnici koji se odnose na mlade, po potrebi se mogu dijeliti na ispitanike koji se nalaze u procesu obrazovanja, s jedne strane i ostale mlade osobe sa invaliditetom, sa druge strane.

Uvodni dio upitnika za mlade sa invaliditetom odnosi se na pol ispitanika, godine, stepen obrazovanja, bračno stanje, radno iskustvo i materijalni status porodice u kojoj ispitanik živi, dok se dugi dio upitnika odnosi na stepen njihove informisamosti iz oblasti invalidnosti, kao i ostvarivanju određenih prava, pitanja koja se tiču obrazovanja i uslova za studiranje, a završni dio upitnika je koncipiran za iskazivanje stavova i preporuka vezanih za teme invalidnosti.

Ovaj upitnik se konkretno odnosi na mlade sa invaliditetom uzrasta od 12 do 35 godina. Istraživanjem su obuhvaćene 23 mlade osobe sa hendikepom iz Nikšića. Od ukupnog broja 56,52% čine muškarci, a 43,48% čini ispitanice ženskog pola.

Vizuelni odnos polova u upitniku prikazan je u sledećem dijagramu.

Dijagram
br. 1



Najveći procenat ispitanika je uzrasta između 19 i 24 godine, odnosno 39,13%. Mladi, uzrasta od 25 do 30 godina čine 34,78%, 21,74% su mladi između 12 i 18 godina, dok najniži procenat od 4,34 su ispitanici od 31-36 godina. Kada se godine starosti uporede sa stepenom obrazovanja dolazi se do sledećih rezultata: Mladi uzrasta od 12 do 18 godina su svi učenici srednjih škola, 2/3 ispitanika uzrasta od 19 do 24 godine su studenti, četiri osobe od ukupnog broja ispitanika su završile fakultet, a jedna je bez obrazovanja.

Godine / Obrazovanje

Godine	Obrazovanje						ukupno
	bez obrazovanja	završena osnovna škola	upisana srednja	završena srednja	upisan fakultet	završen fakultet	
12-18	0	0	5	0	0	0	5
19-24	0	1	1	1	6	0	9
25-30	1	0	0	3	1	3	8
31-36	0	0	0	0	0	1	1
Ukupno	1	1	6	4	7	4	23

Tabela br. 1

Većina ispitanika, odnosno 78,3% je rođeno u Nikšiću, 21,7% nije. Ako izuzmemo ispitanike koji su još u procesu srednjeg obrazovanja, jer se nijesu izjašnjavali o random iskustvu, od preostalog broja ispitanika 52,9% je imalo neki vid radnog iskustva. Najčešće je to bio rad u nevladinim organizacijama, a ima i primjera gdje se to iskustvo sticalo u privatnom sektoru ili kroz određene aktivnosti Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u vidu nekih radionica. Najveći broj ispitanika 42,9% koji su odgovorili na ovo pitanje (njih 14) su odgovorili da su nezaposleni, 35,7% radi u NVO sektoru, dok 21,4% radi u državnu odnosno privatnu firmu.

Oni koji nijesu imali priliku do sad, u bilo kojoj formi, da se radno angažuju imaju različite želje po pitanju sticanja radnog iskustva. Tako bi neki ispitanici voljeli da prvo radno iskustvo bude NVO sektor, drugi, pak da to bude privatna firma, odnosno posao usko vezan za struku za koju su, ili će biti obučeni.

Sa primarnom porodicom, odnosno roditeljima, braćom i sestrama živi 87% ispitanika, 4,3% živi samostalno, a 8,7 procenata je oformilo svoju porodicu. S tim u vezi, najveći procenat, odnosno 47,8 čine četvoročlane porodice, a u petočlanim, odnosno u porodicama gdje živi šest i više članova živi po 17,4% ispitanika. Najčešće su porodice gdje ima dvoje, 47,8%, odnosno troje djece, 17,4%.

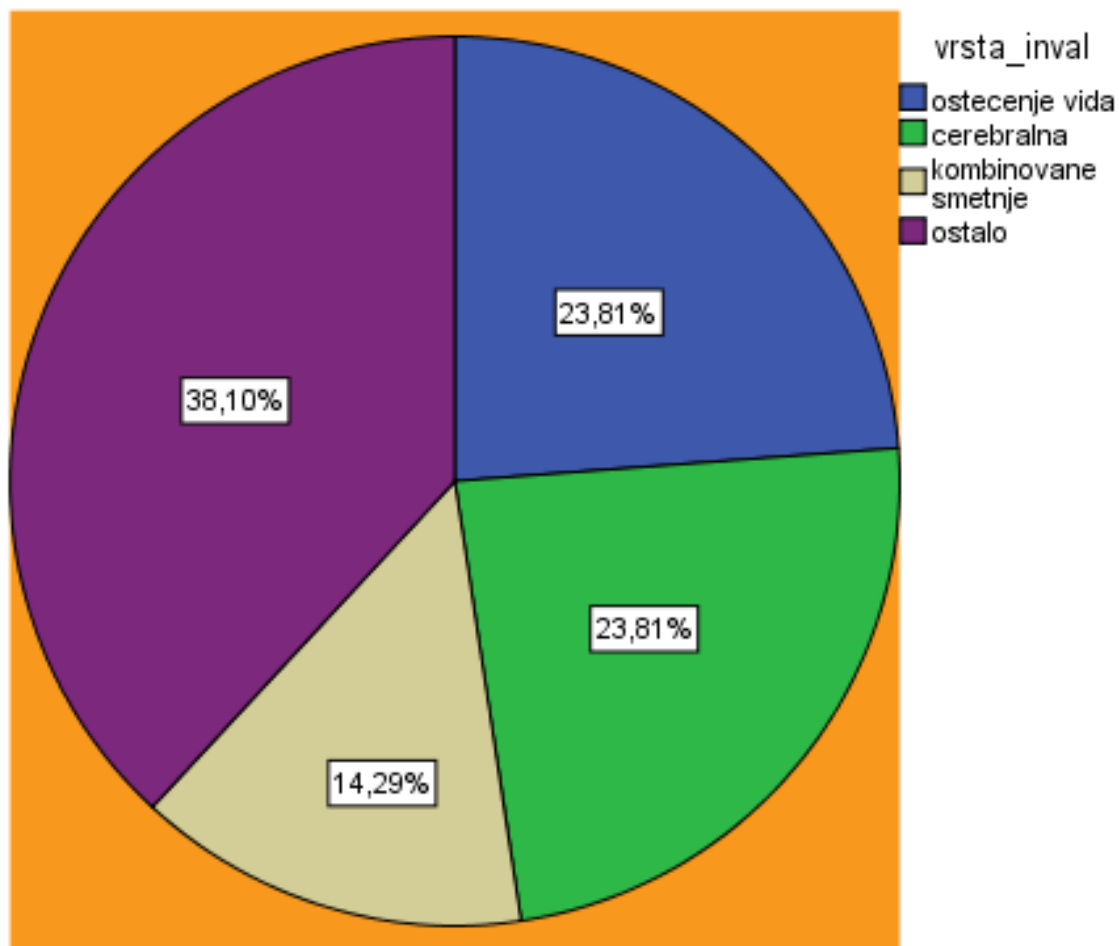
Da bi smo dobili pravi uvid u materijalni status ispitanika neophodno je uporediti prosječna primanja sa brojem članova porodice. Tako dolazimo do sledećih rezultata: Najviše je ispitanika čija mjesečna primanja, odnosno njihove porodice prelaze iznos od 500 eura, ali te porodice takođe imaju četiri, odnosno pet i više članova. Od navedene kategorije, tri porodice ostvaruju prihode veće od prosječnih primanja za četvoročlanu porodicu. Detaljniji uvid u odnos prosječnih mjesečnih primanja sa brojem članova porodice prikazan je u sledećoj tabeli.

**Prosječna mjesečna primanja / broj članova
porodice**

Primanja	broj članova			Ukupno
	3 člana	4 člana	5 i više	
oko 100	0	2	1	3
oko 200	0	0	1	1
oko 250	0	0	2	2
oko 350	1	2	1	4
500 i više	1	4	5	10
Ukupno	2	8	10	20

Tabela br.2

Kada je u pitanju vrsta invaliditeta ispitanika najveći procenat 38,10% spada u grupu "ostalo" koju čine pojedinačne vrste invaliditeta kao što su atrofija mišića, problem sa zglobovima, spino bifida, nedostatak jednog ekstremiteta itd. Zatim slijede ispitanici sa oštećenjem vida, odnosno cerebralnom paralizom sa po 23,81 %, dok 14,29% ima kombinovane smetnje.



Dijagram br. 2

Poznavanje rada Udruženja od strane ispitanika nije na zavidnom nivou. Naime, 45,5% je izjavilo da nimalo ne poznaje rad UMHNK-a, 18,2% tek malo poznaje rad istog, a 13,6% osrednje. Rad Udruženja u potpunosti poznaje 22,7%, a taj procenat se odnosi na ispitanike koji su prvo radno iskustvo stekli u NVO. Kada je u pitanju poznavanje mogućnosti koje Udruženje pruža, odnosno djelatnosti kojima se bavi, tu je informisanost ispitanika značajno drugačija. Naime, 38,1% posto je u potpunosti upoznat sa istim, 19% osrednje. Malu informisanost u dijelu poznavanja mogućnosti, odnosno djelatnosti Udruženja ima 19% ispitanika, dok 23,8% nije nimalo informisano.

Više od polovine ispitanika, tačnije 56,5% dijeli mišljenje da mladi sa invaliditetom u Nikšiću veoma malo poznaje svoja prava i mogućnosti. Od ukupnog broja ispitanika 30,4% smatra da je njihovo poznavanje prava srednje. Po jedan ispitanik je mišljenja da mladi nimalo, odnosno prilično poznaju svoja prava i mogućnosti.

Kada je u pitanju obim korišćenja međunarodnih i domaćih prava, 56,5% smatra da osrednje koristi ista, 26,1% je mišljenja da nimalo ne koristi ista, dok 8,7% je izjavilo da ih malo koristi.

Uključenost mladih sa invaliditetom u Nikšiću u osmišljavanju i kreiranju i realizaciji već postojećih planova i programa koji doprinose unapređivanju njihovog položaja u društvu, prema mišljenju većine ispitanika je veoma mala. Kao najčešće razloge za to navode nedovoljnu zainteresovanost mladih sa invaliditetom, manjak samopouzdanja istih, nedovoljnu informisanost, kao i skeptičnost da se može poboljšati stanje u društvu. Oni koji su uključeni u kreiranje i realizaciji pomenutih projekata su lica koja rade u NVO koje se bave pitanjima invaliditeta.

Prilikom ostvarivanja određenih prava 56,5% ispitanika je izjavilo da su nailazili na neku vrstu prepreka. Najčešće prepreke koje su ispitanici naveli bile su psihološke i pravne prirode. Pored psiholoških i pravnih prepreka, ispitanici sa fizičkim invaliditetom često se suočavaju sa arhitektonskim barijerama.

Na pitanje dostupnosti njihovih fakulteta, odnosno izvođenje nastave, ispitanici na koje se pitanje odnosilo, odgovarali su na sledeći način. Tri učenika koji imaju neku vrstu fizičkog invaliditeta izjavili su da je njihov fakultet prilagođen njihovim potrebama. Takođe, jedan student sa oštećenjem vida je istog stava, dok dva studenta, takođe sa oštećenjem vida smatraju da njihov fakultet nije prilagođen njihovim potrebama, odnosno, da na fakultetu nije prilagođena literatura u elektronskom formatu.

Takođe, svi ispitanici koji su trenutno aktivni studenti imaju adekvatnu podršku od strane profesora.

Od ukupno 15 ispitanika koji su odgovorili na pitanje vezano za planove nastavka obrazovanja, tri učenika srednjih škola nijesu zainteresovani za dalji nastavak obrazovanja, kao i tri ispitanika koji su završili srednju školu, odnosno jedan ispitanik koji je završio fakultet. Ostali ispitanici su zainteresovani za nastavak obrazovanja, među kojima se nalazi visok procenat svršenih studenata. Od navedenog broja ispitanika 73,3% je izjavilo da im je potrebna neka vrsta pomoći i podrške ukoliko se odluče na nastavak obrazovanja, ali da će izbor obrazovanja zavisiti od mjesta stanovanja i prilagođenosti fakulteta smatra 53,3% ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje.

Prepreke na koje ispitanici nailaze, analizom upitnika saznajemo da 43,5 % savladava iste uz pomoć drugih ljudi, dok 8,7% to radi samostalno i svojom snalažljivošću. Visok procenat, tačnije 34,8% nije odgovorilo na ovo pitanje. S tim u vezi, jednak procenat podrške, 43,5% u prevazilaženju problema imaju od porodice i od svih drugih ljudi, dok 13% ispitanika navodi drugove i kolege kao najveću podršku.

Poznavanje programa profesionalnog informisanja poznaje 47,8% ispitanika, dok sa duge strane 34,8% ne poznaje ovaj program, a 17,4% nije odgovorilo na ovo pitanje.

Određeni broj ispitanika, tačnije 69,6% smatra da im je potreban neki od servisa podrške. Potrebe za pojedinačnim servisima podrške detaljnije su prikazane u narednoj tabeli.

POTREBNI SERVISI PODRŠKE		
SERVISI PODRŠKE	BROJ	%
Dostupan prevoz	4	17,4
Asistencija u nastavi	6	26,1
Psihološka podrška	6	26,1
Literatura u el. Formi	4	17,4

Tabela br. 3

Većina ispitanika, tačnije 90% je istog mišljenja da institucije ne pružaju dovoljnu podršku u aktivnostima značajnim za mlade sa invaliditetom. Istog su mišljenja kada je u pitanju traženje posla i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Kao preporuke upućene nadležnim institucijama kako bi se položaj osoba s invaliditetom popravio navode povećanje inteziteta rada u vezi obrazovanja, zapošljavanja OSI, kao smanjivanje predrasuda u društvu. Takođe, preporučuju da sprovedu Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom i da u razvijanju svojih servisa i usluga koje pružaju građanima obrate pažnju da one budu dostupne i osobama sa invaliditetom. Kao preporuke upućene UMHNK-u, najčešće se navode aktivnosti vezane za nastavak psihološkog savjetovanja, organizovanje kurseva, radionica i raznih kreativne aktivnosti koje bi motivisale mlade da se aktivnije uključuju u život zajednice. Takođe, jedan od predloga je bio da treba razmišljati o nekim sitnijim ali dinamičnijim i češćim događajima koji će promovisati aktivizam i inkluziju osoba sa invaliditetom. Naravno treba i pratiti i ukazivati na prepreke na koje nailaze mladi ali je po meni poenta aktivirati što veći broj mladih da se uključe u rad i udruženja i u život zajednice u kojoj žive.

Na pitanje da li smatraju da mogu doprinijeti radu Udruženja i na koji način, 65,2% je izjavilo da može i to pisanjem projekata, angažovanjem kroz razne projekte, preporukama i savjetima, kao i iskustvom i znanjem određenih ispitanika. Preostali postotak ispitanika nije siguran, ne zna ili ne može pomoći.

Na osnovu analize podataka može se zaključiti da mladi sa invaliditetom u Nikšiću nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa svojim pravima i mogućnostima, izuzimajući one ispitanike koji su na neki način imali dodira sa organizacijama koje se bave osobama sa invaliditetom. Takođe, nijesu zadovoljni stepenom prilagođenosti grada, bilo da je riječ o osobama sa fizičkim invaliditetom, bilo da se radi o osobama sa oštećenjem vida. Pozitivni rezultati odnose se na stepen ispitanika koji se nalazi u procesu obrazovanja, posebno kada je u pitanju fakultetsko obrazovanje, kao i planovi za nastavak obrazovanja. Značajan procenat ispitanika je zaposleno, najčešće u NVO sektoru, ali postoji dosta prostora za napredak u toj oblasti.

Podatke obradio i izvještaj napisao Dragan Tepavčević, diplomirani socijalni radnik.